

Європейські підходи до подолання у населення інтернет-залежності

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Європейський Союз займає провідне місце у світі за показниками доступу до Інтернету та використання його жителями ЄС. Відповідно до наведених даних Internet World Stats, загальна чисельність користувачів мережі Інтернет жителями Європи складає більше 476 млн чол., тобто 58,3 % від загальної кількості населення країн континенту [1]. Таке поширення Інтернету має ряд загроз і ризиків. Однією з таких кіберзагроз. Відповідно до надих країн ЄС за останнє десятиліття стала значною проблема інтернет-залежності. В Європі одним із перших проблемою інтернет-адикції зайнявся віденський психотерапевт Х. Ціммерль (H. Zimmerl). Він у 1998 році презентував особисте дослідження про залежність від чатів. Вчені Х. Ціммерль та Б. Панош провели он-лайн опитування в одному з найвідвідуваніших німецькомовних чатів. За результатами проведеного опитування було встановлено, що 12,7 % відвідувачів чатів мають маніакальну поведінку по відношенню до Інтернету [2]. З цієї групи респондентів 30,8 % зізналися в тому, що під час інтенсивних бесід у чатах відчували переживання, схожі на стан алкогольного сп'яніння, 40,9 % – самі кваліфікували особисту поведінку як «маніакальна». За наведеними даними дослідників, приблизно дві третини інтернетоманів користуються мережею для спілкування і розглядають її як повноцінне комунікаційне середовище, а майже третина проводить час в інтернет-іграх.

Вказані дослідники на основі отриманих результатів дослідження склали список критеріїв, згідно з якими можна ідентифікувати патологічну схильність до користування Інтернетом [3]. На думку вчених, у випадку, якщо, принаймні, чотири з наведених критеріїв спостерігаються в часовому інтервалі, що перевищує 6 місяців, то хвороблива залежність від Інтернету змінюється хронічною.

Щодо практичного втілення заходів з попередження інтернет-адикції у Європі, то варто вказати, що країни Європейського Союзу приділяють велику увагу захисту прав та гідності користувачів Інтернету, а особливо дітей. Програма «Безпечний Інтернет», яка була започаткована ЄС у 2005 році, спрямована на захист молоді та дітей від негативного впливу інтернет-мережі та передбачає участь у її впровадженні національних правоохоронних органів, неурядових організацій та науковців. У листопаді 2008 року Європейський Парламент Рішенням № 1351/2008/ЄС затвердив першу Програму «Безпечний Інтернет», розраховану на впровадження за 2009 - 2013 роки [4]. Серед іншого ця Програма спрямована на те, щоб створити базу знань дослідників, які займаються безпекою дітей в Інтернеті на європейському рівні, а також досліджувати наслідки використання дітьми нових технологій та пов'язані з ним ризики. У складовій Програмі «Безпечний Інтернет, 2009 – 2013» вказується на необхідність проведення наукового дослідження проблеми інтернет-залежності серед неповнолітніх в Європі. Відповідно до п.6.118 метою вказаного документу є виявлення того, наскільки інтернет-залежність можна вважати мережевим ризиком для європейських підлітків, дослідження динаміки розвитку та розповсюдження вказаного недугу, а також розробка методів її попередження. У програмі наголошується, що Інтернет все більше заміщає сім'ю та друзів в якості сфери реалізації особистості в соціальному середовищі, що в перспективі може мати негативний вплив на її поведінку та відчуття людей в реальному житті. Наслідком вказаного документу стало започаткування Європейською Комісією дослідження «Мережева залежність в ЄС: дослідження динаміки та поширення ризиків інтернет-залежності серед неповнолітніх у Європі» [5]. Часові рамки проведення дослідження були 01.02.2011 р. – 31.01.2013 р., а мета дослідження – оцінка масштабу розповсюдження інтернет-залежності серед підлітків та встановлення факторів, що сприяють виникненню адитивної поведінки, наслідків для психічного здоров'я, підвищення поінформованості з даної проблематики, а також формування науково-інформаційної бази для подальшого розвитку та імплементації суспільної стратегії у сфері охорони здоров'я щодо профілактики інтернет-залежності серед неповнолітніх у Європі. Кінцевим результатом проекту стало вироблення політичних рекомендацій для Європейської Комісії щодо інтернет-залежності серед неповнолітніх, а також рекомендацій для урядових органів країн ЄС, батьків та вчителів з профілактики даного негативного явища. У рамках Програми «Безпечний Інтернет» Європейським Союзом був також втілений проект EU Kids Online – «Європейське Дослідження з питань культури, контексту і ризиків при безпечному використанні дітьми Інтернету та нових медіа» (2006–2009 рр.) [6]. Це – пан'європейське соціологічне дослідження було присвячене питанням використання дітьми мережі Інтернет і мобільних технологій, а також схильності дітей і підлітків до он-лайнових загроз та успішності методів захисту неповнолітніх від небезпеки мережі Інтернет.

Даний проект досліджував ступінь насиченості суспільства інформаційно-просвітницькими матеріалами на тему безпеки в Інтернеті, встановленню рівня обізнаності батьків та вчителів щодо загроз і методів попередження вказаного недугу, рівня впровадження профілактичних і захисних програм чи механізмів, ефективність державних і громадських зусиль і програм у даній сфері.

Результати проведеного дослідження EU Kids Online були взяті за основу доповіді «Ризики та безпека в мережі Інтернет: перспективи для європейських дітей» [7].

Ще одним із загальноєвропейських заходів у сфері дослідження проблеми інтернет-залежності серед підлітків стала Програма забезпечення безпечного й етичного он-лайнового середовища для кожної дитини «Правий клік», яка

була запроваджена Європейським альянсом неурядових організацій з безпеки дітей в он-лайновому середовищі (eNACSO) [8] та співфінансується Європейським Союзом. У Програмі «Правий клік» наведені рекомендації eNACSO для європейських, галузевих і міжнародних організацій та інших зацікавлених осіб з питань створення безпечнішого он-лайнового середовища для дітей та молоді. Сучасні інтерактивні технології, як наголошується у вказаному документі, мають бути здатні створювати приголомшливий ефект присутності за рахунок високого рівня «іммерсивності» (занурення в середовище) та допомагати розвивати корисні навички [9].

Європейська Комісія в теперішній час регулярно ініціює та проводить різні заходи з проблем безпеки Інтернету: наукові дослідження, форуми, громадські консультації, крос-рейтинг ЗМІ та ін. Зокрема, Європейською Комісією був запроваджений День безпечного Інтернету, який залучає багато європейських країн, з кожним роком об'єднуючи все більше інтернет-ресурсів, проєктів і заходів у сфері безпечного контенту.

Треба відмітити, що тематика інтернет-залежності щорічно обговорюється на Міжнародній конференції «Безпека дітей та молоді в он-лайн», яка організовується Польським та Німецьким Центрами з безпечного Інтернету. Також Чеська Республіка, починаючи з 2007 року щорічно проводить Конференцію з безпечного Інтернету.

При вирішенні проблеми профілактики розвитку інтернет-залежності у дітей одним із ключових факторів стає питання батьківського виховання та їх контролю за перебуванням дитини в мережі. Відповідно до наведених даних статистичного агентства Eurobarometer [10], у країнах ЄС он-лайнової безпеки батьки обговорювали лише з кожною другою дитиною. Необхідно відмітити, що 59% батьків задля того, щоб убезпечити дітей від негативних інформаційних впливів, використовують спеціальні фільтри або моніторингове програмне забезпечення, водночас 14% батьків навіть не знають, як ці програми встановлюються.

Щодо питання діагностики даної адикції, то К. Вельфлінг вважає за доречне, незважаючи на існування такого діагнозу як «патологічна схильність до азартних ігор» та запровадити новий діагноз – «Розлади, пов'язані з адикціями» (Addiction and Related Disorders) [11].

На думку німецького психолога Сильвії Кратцер основною передумовою виникнення інтернет-адикції, є не звичка до спілкування в Інтернеті, а відхилення у психіці людини. До такого висновку науковець дійшла внаслідок проведеного дослідження серед 61 особи з діагнозом «інтернет-залежність», результати якого ввійшли до роботи «Патологічне використання Інтернету» [12].

Література

1. Internet Usage in Europe. Internet User Statistics & Population for 53 European countries and regions. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm>.
2. Internetsucht. 26.07.2001, Der Spiegel [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/netzwelt/web/0,1518,147070,00.html>
3. Б. Хашба, К. Филичева. Інтернет-зависимость. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sensus-ego.ru/clientinfo/itad.html#d3>.
4. Safer Internet Programme 2009-2013. Europe's information society thematic portal. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/policy/programme/current_prog/index_en.htm
5. EU net-addict: Research on the intensity and prevalence of the Internet addiction risk among minors in Europe. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/information_society/apps/projects/factsheet/index.cfm?project_ref=SI-2010-KEP-4101007
6. EU Kids Online: Final Report. The London School of Economics and Political Science [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2006-9\)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/EUKidsOnlineFinalReport.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2006-9)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/EUKidsOnlineFinalReport.pdf).
7. Risks and safety on the internet: the perspective of European children. Full findings. EU Kids Online, London School of Economics & Political Science, London, UK. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EUKidsI%20\(2009-11\)/EUKidsOnlinePowerpoint.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EUKidsI%20(2009-11)/EUKidsOnlinePowerpoint.pdf).
8. eNACSO – це мережа організацій, до завдань якої входить підвищення безпеки Інтернету та пов'язаних з ним технологій для дітей та молоді. eNACSO сприяє прийняттю відповідних заходів на національному, європейському та міжнародному рівні і надає необхідну підтримку.
9. «Правий клік». Програма создания безопасной и этичной онлайн-среды для каждого ребенка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.enacso.eu/index.php?option=com_rokdownloads&view=file&task=download&id=47%3Aagendaforactionrussian&Itemid=11.
10. Кочарян А. Б., Гущина Н. І. «Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі». Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту. Компанія «Майкрософт Україна». Навчально-методичний посібник. Київ – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.onlandia.org.ua
11. Klaus Wülfing, «Internet Addiction». 4th International Conference «Keeping Children and Young People Safe Online» Warsaw, Poland [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.saferinternet.pl/archiwum/the_summary_of_the_4th_international_conference.html.
12. Любители чатов страдают нарушениями психики. 17.09.2006 Deutsche Welle [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,2166857,00.html>.